

Türklerle Beraber - Osmanlı Cepheleindeki Avusturya-Macaristan Askerî Birlikleri 1914-1918

Emre Saral, İsmail Tosun Saral

İstanbul, Kronik Kitap, 2020, 414 Sayfa, ISBN 978-605-7635-79-2

Furkan Ali SEVİM*

I. Dünya Savaşı, bütün dünyayı derinden etkileyen ve sonuçları ile yeni gelişmelerin yaşandığı bir savaş olması bakımından çok önemli bir savaştır. Osmanlı Devleti de Almanya ve Avusturya-Macaristan ile birlikte bu savaşa dâhil olarak birçok cephede büyük mücadeleler yaşamıştır. Ele alacağımız bu eser, Osmanlı cephelelerinde savaşmış olan Avusturya-Macaristan askerlerinin durumları ve nerelerde savaşmış oldukları hakkında bilgi sahibi olmamız açısından önemli bir eserdir. Kitabın içeriğine geçmeden önce yazarları hakkında da kısa bilgiler vermek istiyorum.

Yazarlarımızdan Emre Saral, 1983 yılında dünyaya gelmiştir. İlköğrenim ve ortaöğreniminden sonra 2004 yılında Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun olup yüksek lisansını Ankara Üniversitesinde Avrupa Birliği'nin uluslararası ilişkileri üzerine yapmış, 2016 senesinde "Türkiye-Macaristan İlişkileri 1920-1945" başlıklı teziyle doktora derecesine ulaşmıştır. Bu alanda çeşitli çalışmaları olmakla birlikte İngilizce, Macarca ve Almanca dillerini de bilmektedir.

Diğer yazarımız İsmail Tosun Saral ise 1941 yılında doğmuştur. İlköğrenim ve ortaöğreniminden sonra 1961 yılında Viyana'da Dünya Ticareti Yüksek Okulunda okumuş olup birçok farklı işte çalışmıştır. Kendisi Türk-Macar Dostluk Derneğinin kurucularındandır; 1992 yılından itibaren Yönetim Kurulu üyesi ve başkan yardımcısı olarak görev yapmış ve 2017'de derneğin başkanı olmuştur. Bektaşî dervişi Gül Baba üzerine, Macar tarihi ve kültürüne dair çeşitli çalışmaları mevcut olup bunlar Macarcaya çevrilmiştir. 5 Mart 2013 tarihinde, Macaristan Cumhurbaşkanı tarafından Macar-Türk kültürel ve tarihi

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi, furkan-ali96@hotmail.com

hatıratlarının muhafaza edilmesi uğrunda gerçekleştirdiği faaliyetler neticesinde Macar Liyakat Nişanı Şövalye Haçı ile ödüllendirilmiştir. Almanca ve İngilizce bilmektedir.

Kitabın içeriğine bakacak olursak; kitabımız 414 sayfadan oluşmaktadır. Genel itibariyle ön söz ile birlikte üç bölümden oluşmakta ve üçüncü bölümün sonunda 3 ek bölümle son bulmaktadır. Birinci bölümde Çanakkale Cephesi'ndeki Avusturya Macaristan Topçu Birlikleri ve bu birliklerin kimler oldukları, ikinci bölümde Kanal-Sina ve Filistin-Suriye Cephelerindeki Avusturya-Macaristan Topçu Birlikleri ve son bölümde Osmanlı cephelerindeki Yardımcı Avusturya-Macaristan Birlikleri olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. En son kısımda da kaynakça ile görsel malzemeler yer almaktadır. Ön söz ve birinci bölümde genel olarak Osmanlı cephelerinde savaşan ve sayıları 7 bin ila 12 bin arasında olduğu tahmin edilen Avusturya-Macaristan birliklerinin durumları ve bu birliklerin cephelerde verdikleri hizmetlerle birlikte Çanakkale Savaşı'nın kazanılmasıyla farklı cephelere kaydırıldıklarından söz edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na katılmasıyla bu savaşın en önemli cephelerinden olan Çanakkale Cephesi'nden fazla bahsedilmemesine karşın Avusturya-Macaristan askerlerinin yer aldığı ve gelen topçu yardımlarıyla savaşın kaderi üzerinde önemli bir etki yaptığı ifade edilmiştir. Bu birliklerin Balkanlarda Sırp'ların mağlup edilmesi ve Bulgaristan'ın İttifak Devletleri yanında savaşa dâhil olmalarıyla birlikte Balkanlar üzerinden Osmanlı topraklarına ulaşması ve Çanakkale kara savaşlarının son zamanlarında yüksek atış kabiliyetine sahip olan topçu birliklerinin Çanakkale'de düşmanı çok zor bir duruma düşürüp Türk ordusuna güç ve kuvvet sağladığı anlatılmıştır. Bu topların hangi fabrikalarda üretildiği, topçu bataryasının kimlerin komutasında olduğu, hangi güzergâhlardan geldiği ve bu topların menzilleriyle birlikte savaştaki rolleri detaylıca anlatılmıştır. Bunların yanında, savaşta yer alan Türk ve Avusturya-Macaristan askerlerinin savaş hakkındaki değerlendirmeleri, başka devletlere ait askerler hakkındaki yorumlarıyla İtilaf güçlerinin Avusturya ve Türk askerleri hakkındaki döneme ait ve sonrasında yazılmış olan görüşleri, çeşitli dergilerle gazetelerin yazılarıyla birlikte çeşitli hatıratlar ele alınarak bu bölümde kaydedilmiştir. Bunların dışında Mustafa Kemal Paşa'nın bu savaştaki en önemli komutanlardan birisi olduğu ifade edilerek Mondros Mütarekesi'nden sonra Avustralyalı bir gazeteci ile yapılan röportajında yer aldığı bir kısım ve Çanakkale Savaşı'nın Mustafa Kemal Paşa tarafından nasıl kazanıldığına dair bir bölüm de bulunmaktadır. Daha sonrasında Çanakkale Cephesi'nin kapanması ile birlikte Avusturya askerlerinin farklı cephelere gönderildiği ve bu birliklerin bir kısmının da Kanal-Sina ve Filistin-Suriye Cephelerinde Osmanlı ile birlikte omuz omuza savaştığı ifade edilerek ikinci bölüme geçilmiştir.

İkinci bölüm, Kanal Harekâtı olarak bilinen muharebe ve adı çok anılmayan Gondos Baskını Girişimi ile Tur Baskını hakkında bilgilerle başlamaktadır. Burada Macar Asıllı Yedek Subay Gondos ve arkadaşlarının İngilizlere Mısır'daki petrol kuyularına sabotaj yapmaları, bunun başarılı olmasıyla birlikte bu baskının birçok subay tarafından nasıl karşılandığı ve baskınla ilgili düşünceleri anlatılmıştır. Osmanlı için çok önemli olan İkinci Kanal Seferi hazırlıkları ve birliklerin bu bölgelere aktarılması konusuyla devam edilmiştir. Burada altını çizmemiz gereken nokta olarak, Avusturya ordusunun bir dağ topçu tugayı kurarak Osmanlı Devleti'ne destek verdiği ve bu tabura Von Marno Dağ Taburu adı

verilerek savaş için cepheye gönderilme süreci anlatılmıştır. Devamında ise Filistin–Sina Cephelerinde yaşanan muharebeler, 2. Kanal Seferi'nin başarısızlığı ile birlikte gelişen birçok muharebenin detayları anlatılmıştır. Pek fazla bahsedilmese de Avusturya'dan gelen dağ obüs topçularının bu savaşlarda etkili olmasına karşın güçlü ve sürekli destek alan İngilizlerle onlara bağlı diğer İtilaf askerlerinin başarılı savunmaları sayesinde geri çekilme sürecinin başladığını söyleyebiliriz. Sonrasında Romani, Katya Muharebeleri ile El Ariş Muharebesi'nin kaybedilme süreçleri ve gerilerde Filistin savunması sırasında yaşanan gelişmeler ele alınmıştır. Burada ordu geri çekilirken yaşanan zorlukların da neler olduğu, savaşta bulunan asker ve subayların hatıratlarına dayanılarak ele alınmıştır. Birinci ve İkinci Gazze Muharebelerinde Osmanlı başarılı savunma yapmıştır. Avusturya topçuları da bu savunmada önemli rol olsa da düşman kuvvetinin giderek artan saldırıları neticesinde İngilizler Üçüncü Gazze Muharebesi'ni kazanmış ve Osmanlı daha gerilere, Şeria bölgesine çekilmek durumunda kalmıştır. Bu süreçte Kudüs'ün kaybı yüreklerimizi dağılayan bir gelişme olsa da mücadelenin tüm şiddetiyle devam ettiğini söyleyebiliriz. Tabii bu süreçte Osmanlı birliklerinin yanı sıra Alman, Avusturya, Macaristan, Leh askerlerinin, sayıları fazla olmasa da bütün muharebelerde bulunup kahramanca savaştıklarını ve Mondros Mütarekesi'ne kadar bu mücadelelerini sürdürdüklerini görmekteyiz. Yine Osmanlı tarihçiliği açısından önemli bir isim olan Paul Wittek'in de bu muharebelerde çeşitli görevlerde bulunduğunu da bu kitap sayesinde öğrenme fırsatını buluyoruz. Yıldırım Ordular Grubunun kurulması, Birinci ve İkinci Şeria Muharebeleri ile bu savaşların bozgunla sonuçlanması neticesinde Mütareke'ye giden sürecin detayları anlatılmış ve savaşın sona ermesiyle birlikte Avusturya–Macaristan askerlerinden sağ olanların evlerine dönüş süreçleri anlatılarak 3. bölüme geçilmiştir.

3. bölümde ise Osmanlı Cephelerinde farklı hizmetlerde bulunmuş Avusturya–Macaristan birliklerinin hangi görevlerde buldukları, bu kişilerin kimler oldukları, bu süreçte gördükleri olayları hatırat olarak yazmaları ve bunların yapmış olduğu faaliyetlerle birlikte sayıları pek fazla olmasa da çeşitli görevlerde hizmet verdikleri anlatılmıştır. Özellikle savaşın hızla devam etmesine karşın Avusturyalı arkeologların arkeolojik çalışmalarının gerçekleştiği de anlatılmıştır. Çeşitli yardım kuruluşlarının yaptıkları faaliyetler ve bunlara halkın verdiği desteklerin yanı sıra Alman ve Avusturyalı yabancı askerlerin katkıları anlatılmıştır. Bölümün sonunda ek olarak ayrılan bölümlerde, harp madalyası alan Avusturya–Macaristan askerleri ile bu askerlerin kimler oldukları ve hangi görevlerde buldukları rütbeleriyle isimleri verilerek tek tek yazılmıştır.

Sonuç olarak, I. Dünya Savaşı'nda bütün cephelerde toplamı bir tümen sayısına ulaşmayan bir Avusturya–Macaristan gücünün Osmanlı Devleti'ne yardıma geldiği bilgisinden pek fazla söz edilmemektedir. Genellikle Alman ordusu ve komutanları hakkında bilgilerimiz olsa da Çanakkale kara savaşlarında sağladıkları yararlar, Kanal-Filistin-Sina Cepheleri ve devamında yaşanan diğer savaşlarda kahramanca mücadeleleri ile cephe gerisinde farklı hizmetlerde bulunmalarından dolayı Avusturya–Macaristan askerleri ve hizmet eden diğer yabancılar bu eser sayesinde daha da ön plana çıkmaktadır. Bu askerler ve cephe gerisinde hizmet verenlerin kimler olduklarının, sayılarının, yaptıkları görevlerin, görevleri sırasındaki gözlemlerinin ele alınmasının yanı sıra Osmanlı Devleti için canlarını vermelerinin

ve hizmetlerinin unutulmaması adına çok önemli bir eserdir. Birçok yerli ve yabancı kaynak kullanılarak hazırlanan bu eserin büyük bir titizlik ve çalışma sonucu ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Zira yerli ve yabancı birçok hatırat, döneme ait gazete ve raporlar, yapılan mülakatlar ve savaşın geçtiği dönemle ilgili birçok kaynakla birlikte yaşanan olaylarla savaşta yer alan asker ve farklı kişilerin isimleri de detaylıca anlatılmıştır. Ayrıca Filistin-Sina Cephesi dâhil farklı görevlerde bulunan Avusturya-Macaristan askerlerine ait birçok görsel malzeme, Avusturya İmparatoru I. Karl'ın İstanbul ziyareti ve Avusturya birliklerinin teftişleri hakkında birçok resmin de kullanılmasıyla bu birlikleri daha yakından görme imkânına sahip olabilmekteyiz. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı cephelerindeki Avusturya-Macaristan askerleri hakkında detaylı bilgi sahibi olmak isteyenler için okunması gereken kıymetli eserlerden birisidir.